

ІСТОРІЯ

народного
господарства
та
економічної
думки

УКРАЇНИ

ВИПУСК

44

2011

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ»

**ІСТОРИЯ
НАРОДНОГО
ГОСПОДАРСТВА
ТА ЕКОНОМІЧНОЇ
ДУМКИ
УКРАЇНИ**

**Збірник
наукових праць**

Засновано в 1965 р.

**Випуск
44**

Київ – 2011

ВИДАТНІ ПОСТАТІ

УДК 330.8

П.М. Леоненко

У ВИРІ ЖИТТЯ

***До 85-річчя академіка, доктора економічних наук,
професора А.А. Чухна***

У статті розкрито основні віхи біографії та наукові здобутки видатного вченого-економіста – академіка, доктора економічних наук, професора А.А. Чухна. Охарактеризовано його доробок у галузі методології економічної теорії, трансформації економічних систем, закономірностей суспільного розвитку України.

20 грудня 2011 р. виповнюється 85 років від дня народження і 60-ліття плідної наукової, педагогічної та громадської діяльності Анатолія Андрійовича Чухна.

Видатний український вчений-економіст народився 20 грудня 1926 р. у м. Батурич Чернігівської області. З 1946 р. і дотепер життя та діяльність А.А. Чухна нерозривно пов'язані з Київським університетом імені Тараса Шевченка. З 1946 р. він навчався на економічному факультеті цього славетного вищого навчального закладу, закінчив його з відзнакою у 1951 р. і з того часу до сьогодні з величчям його своєю натхненною працею.

Відмітні віхи наукової діяльності А.А. Чухна – отримання наукового ступеня кандидата економічних наук (1954), доктора економічних наук (1963), обрання член-кореспондентом (1967) та академіком АН України (1988). Водночас він успішно працював на ниві викладання економічної науки в університеті: асистент, доцент (1952–1962), професор, заві-

© П.М. Леоненко, 2011

ISSN 0320-4421. Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2011. Вип. 44.

дувач кафедри (1963–1998), декан факультету міжнародного права та міжнародних відносин (1972–1973), проректор університету з наукової роботи (1979–1985), професор кафедри економічної теорії (з 1999 р.).

Наукова діяльність А.А. Чухна у 1960–1980-ті роки була пов'язана з розробленням питань теорії та практики здійснення економічних реформ в країні. За розробку проблем господарського механізму вченого відзначено високими нагородами ВДНГ СРСР: Почесним дипломом (1969), бронзовою (1981) та золотою (1985) медалями, а також першою премією Мінвузу СРСР (1981). Водночас А.А. Чухно досліджував проблеми методології економічної теорії, переходу економіки від екстенсивного до інтенсивного типу розвитку. За цикл робіт з актуальних питань економічної теорії (монографії «Методологічні проблеми політичної економії» (1988) та «Інтенсивні фактори розвитку» (1988)) йому було присуджено премію АН УРСР імені О.Г. Шліхтера (1989).

Після 1991 р. політико-економічний аналіз явищ і процесів трансформаційної економіки України та інших постсоціалістичних країн став центральною темою ґрунтовних наукових досліджень А.А. Чухна. Вже у 1993 р. вийшла у світ монографія вченого «Перехід до ринкової економіки», в якій обґрунтовані положення про наукову неспроможність монетаризму з його ідеями приниження ролі та економічних функцій держави і перебільшення ролі та функцій ринку, про стадіальність системної (трансформаційної) кризи, необхідність докорінного перетворення водночас і виробничих відносин, і продуктивних сил на основі становлення нового технологічного способу виробництва та ін. За цикл праць з актуальних проблем перехідної економіки вченому присуджена премія НАН України імені М.І. Туган-Барановського.

А.А. Чухно – засновник і керівник української наукової школи з питань розвитку і трансформації економічних систем, взаємозв'язку і взаємодії індустріальної ринкової та інформаційної (знаннєвої) постіндустріальної економіки. Результати глибокого дослідження цих нових процесів знайшли своє відображення у циклі наукових праць А.А. Чухна. Серед них – «Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України» (2003), за яку вченому у 2005 р. при-

суджена премія НАН України імені М.В. Птухи, трьохтомник творів «Становлення і розвиток ринкової економіки» (2006), «Інформаційна постіндустріальна парадигма економічної теорії: теорія і практика» (2006), «Становлення еволюційної парадигми економічної теорії» (2007), двотомник «Економічна теорія» (2010). Відмітні риси всіх цих праць – тісний зв'язок економічної теорії та господарської практики, обґрунтування концепції поєднання істотно відмінних індустріально ринкового та інформаційного (знаннєвого) постіндустріального типів розвитку економіки, розробка концепції сучасного механізму функціонування та розвитку економіки, розкриття внутрішньої логіки і структури економічної теорії як системи знань.

Новизною та оригінальністю відзначається дослідження вченим грошово-кредитних відносин і категорій. Стандартна економічна теорія визнає дві форми суспільного господарства – натуральну і товарну. Поряд з ними А.А. Чухно виокремив і третю форму – товарно-кредитне господарство, як вищу форму товарно-грошового господарства. Вчений пов'язав із нею істотні зміни в системі економічних відносин – відокремлення капіталу-власності від капіталу-функції, ціноутворення на основі капіталізації доходу та ін. На відміну від типового трактування кредиту як форми перерозподілу коштів, учений розкрив його суть як ефективної форми ведення господарства, прискорення науково-технічного процесу, інтенсифікації розширеного відтворення.

Нові визначення сутності та ролі кредиту А.А. Чухно поклав у основу реалістичної теорії сучасних грошей. Він розкрив історичний процес переходу від золота – грошей-товару в умовах докредитних грошей – до грошей-капіталу. Сталість і суспільна довіра до грошей як капіталу, органічного елемента сучасної економічної системи визначаються ступенем її розвитку.

Академік А.А. Чухно опублікував понад 600 наукових праць, із них 13 індивідуальних та 17 колективних монографій, 14 підручників. Лише останніми роками вийшли в світ підручники «Сучасні економічні теорії» (К., Знання, 2007) та «Інституціонально-інформаційна економіка» (К., Знання,

2010) у співавторстві з докторами, професорами П. Леоненком та П. Юхименком.

А.А. Чухно – вмілий керівник і організатор економічної науки в країні, підготовки висококваліфікованих кадрів. 35 років вчений очолював кафедру політичної економії гуманітарних факультетів Шевченкового університету та спеціалізовану вчену раду по захисту докторських і кандидатських дисертацій. Під його особистим керівництвом та консультуванням підготовлено понад 100 науковців (32 доктори і понад 70 кандидатів наук), що склали кістяк створеної вченим наукової школи. Діяльність її висвітлена у книзі «Наука в Київському університеті імені Тараса Шевченка на зламі тисячоліть» (2003). Вчений бере активну участь в роботі низки спеціалізованих рад, зокрема Київського національного університету імені Тараса Шевченка, ДННУ «Академія фінансового управління».

Наукові здобутки і плідна праця академіка А.А. Чухна відзначені державними нагородами та відзнаками: орденами «Дружби народів» (1982), «За заслуги» III ст. (1996), «За заслуги» II ст. (2001), «За заслуги» I ст. (2008), премією імені Т. Шевченка КНУ імені Т. Шевченка (1983), Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1986), Почесною Грамотою ВАК СРСР «За особливі заслуги у роботі по атестації наукових та науково-педагогічних кадрів» (1986), Почесною Грамотою Верховної Ради України (2004), Подякою Кабінету Міністрів України (2006), Почесною Грамотою Президента України (2009). Йому присвоєні почесні звання «Заслужений професор КНУ імені Т. Шевченка» (1999), «Заслужений працівник вищої школи України» (1976).

***З води і роси Вам, вельмишановний
Анатоліє Андрійовичу!***

Одержано 1.10.2011.